

Spalničky

V souvislosti s výskytem spalniček v České republice v letošním roce, kdy bylo k 29. 2. 2024 hlášeno celkem 11 potvrzených případů onemocnění, informujeme občany o tomto onemocnění, které je v současné době opět na vzestupu. V březnu byl hlášen 1 případ onemocnění z Moravskoslezského kraje, který však zatím není potvrzen z Národní referenční laboratoře.

Spalničky jsou **akutní a vysoce infekční onemocnění**, které u neočkovaných osob může mít velmi závažný průběh. Vzhledem k tomu že původcem onemocnění je virus, onemocnění lze léčit pouze tlumením příznaků. Komplikace se vyvíjí u přibližně 30 % pacientů a mohou způsobit například slepotu, encefalitidu (infekci, která vyvolává otok mozku), závažný průjem a s ním spojenou dehydrataci, ušní infekce nebo závažné respirační infekce jako například zápal plic. Pozdním následkem spalniček může být i velmi vzácné onemocnění subakutní sklerotizující panencefalitida, při kterém postupně degenerují nervy a mozková tkáň. Výskyt tohoto onemocnění je pravděpodobnější po onemocnění spalničkami v mladším věku. Většina úmrtí v souvislosti se spalničkami je přičítána právě komplikacím. K onemocnění spalničkami jsou vnímavé především neočkované děti a také dospělé osoby, očkované v dětství před desítkami let, u kterých může po určité době docházet k tzv. vyvanutí imunity, tj. poklesu hladiny protilátek proti spalničkám pod ochrannou hladinu. Klinický průběh onemocnění u očkovaných osob může probíhat jak bezpříznakově, tak s klinickými projevy, které bývají mírné či atypické, což může ztížit diagnostiku a vést k dalšímu šíření viru ve vnímavé populaci.

Cesta přenosu a projevy

Spalničky se řadí mezi **kapénkové infekce**, nejčastější branou vstupu viru jsou oční spojivky sliznice respiračního traktu. Virus je aktivní a nakažlivý ve vzduchu a na infikovaných předmětech 2 hodiny.

Onemocnění začíná první fází, tzv. **prodromálním stádiem** onemocnění, které se projevuje po 10 až 12 dnech od vstupu viru do organismu (inkubační doba) a je charakterizováno teplotou, rýmou, kašlem, zánětem spojivek a tzv. Koplikovými skvrnami (šedobělavé skvrny na bukalních sliznicích dutiny ústní). Tato fáze trvá asi 4 dny, pak dochází k druhé fázi, tzv. **exantémové stádium** onemocnění, kdy se na těle projeví typická vyrážka – za ušima a na zátylku, a ta se dále šíří na obličej a poté na trup a končetiny.

[zdroj](#)

[zdroj](#)

Očkování proti spalničkám

Jedinou reálně účinnou ochranou proti spalničkám je očkování, které existuje od 60. let 20. století a od roku 1969 je v ČR součástí povinného očkování. Před zavedením plošného očkování spalničky během dětství sužovaly takřka každého. Očkování značně snížilo výskyt spalniček v Evropě, ale i přesto z důvodu extrémní infekčnosti a nižší proočkovanosti populace, v některých státech občas vypukne epidemie spalniček.

V ČR je očkování proti spalničkám u dětí **hrazené** z veřejného zdravotního pojištění. První dávka je aplikována mezi 13. a 18. měsícem, druhá pak mezi 5. a 6. rokem věku. **Očkování poskytuje ochranu proti spalničkám, aniž by bylo spojeno s výskytem závažných příznaků, komplikací nebo následků.**

Očkování dospělých proti spalničkám není hrazené z veřejného zdravotního pojištění.

Výskyt spalniček ve světě, Evropě, ČR

Ve srovnání s obdobím 2020–2022 došlo v roce 2023 k **celosvětovému nárůstu** počtu hlášených případů spalniček a propuknutí onemocnění, přičemž nejvíce případů bylo hlášeno v Jemenu, Indii a Etiopii.

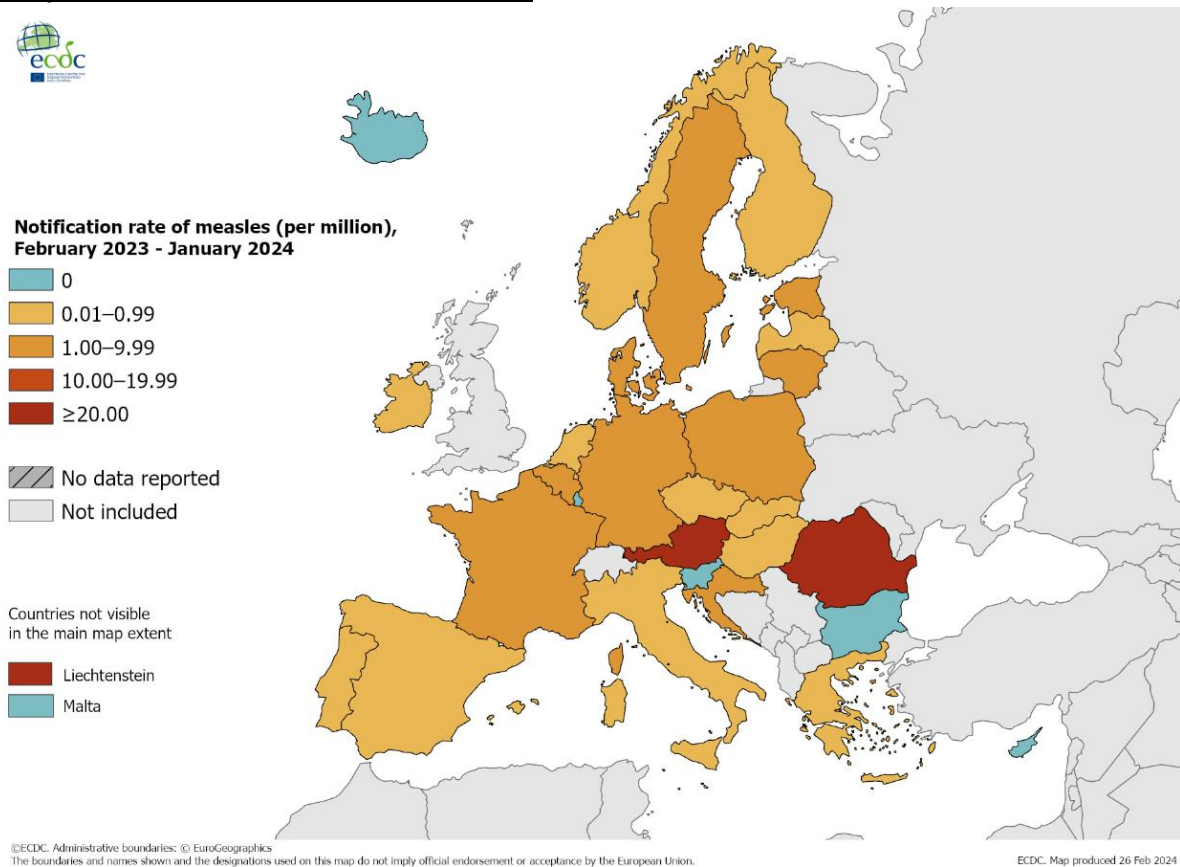
V evropském regionu WHO, do kterého se řadí i státy Střední Asie byl zaznamenán v roce 2023 rovněž nárůst počtu případů onemocnění spalničkami, kdy bylo hlášeno 30 000 případů ze 40 z 53 zemí regionu včetně 21 000 hospitalizací. Z evropských států je nejvíce postiženo Rumunsko a Rakousko, ze zemí Střední Asie pak Kazachstán, Kyrgyzstán a Arménie.

V období od února 2023 do ledna 2024 nahlásilo do evropského systému TESSy (The European Surveillance System) nejvíce případů spalniček na 1 milion obyvatel Rumunsko (92,16), následuje Lichtenštejnsko (76,32), Rakousko (20,72), Belgie (5,94) a Estonsko (3,0). Celkově se 75,7 % onemocnění hlášených v roce 2023 vyskytlo u neočkovaných osob. Rumunsko hlásilo v souvislosti s probíhající epidemií spalniček celkem 6 úmrtí, z tohoto počtu byla 3 úmrtí u dětí do 12 měsíců věku. Jedno úmrtí dospělé osoby hlásí v roce 2024 také Irsko.

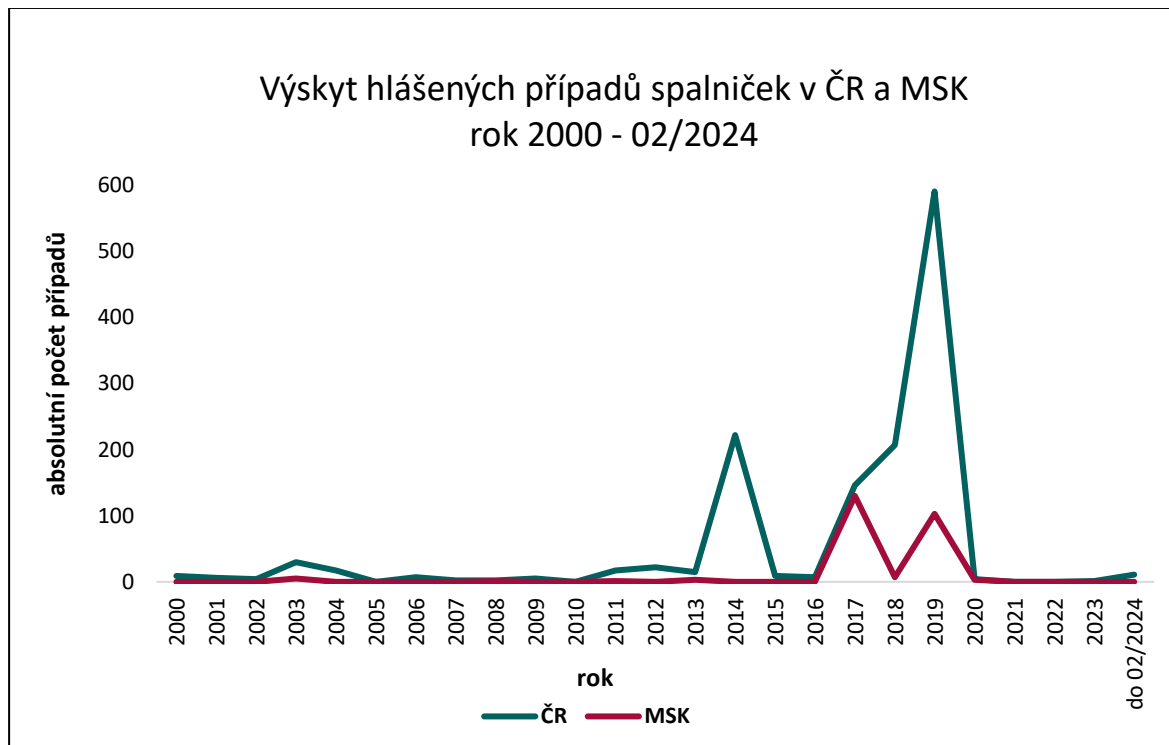
V nedávných letech došlo k **několika epidemiím i v České republice** – 2014, 2017, 2018 a k té největší v roce 2019, kdy bylo v ČR zaznamenáno 590 případů spalniček. Od začátku ledna 2024 bylo k 29. 2. 2024 hlášeno v ČR celkem **11 případů potvrzených onemocnění.**

V Moravskoslezském kraji bylo za poslední roky hlášeno nejvíce případů spalniček v roce 2017 (130 případů) a v roce 2019 (103 případy). V letech 2018 a 2020 bylo hlášeno 7 a 3 onemocnění spalničkami, v roce 2021 až 2023 se onemocnění v Moravskoslezském kraji nevyskytlo. V letošním roce máme v březnu hlášen zatím 1 případ onemocnění, u něhož čekáme na confirmaci.

Graf č. 1 Počty hlášených onemocnění spalničkami na 1 mil obyvatel, zeměmi EU/EHS do systému TESSy v období od února 2023 do ledna 2024

Graf č. 2 Trend v počtu hlášených onemocnění spalničkami v ČR a MSK od roku 2000 znázorňuje

Graf č.1, zdroj dat: SZÚ, ISIN

Léčba

Neexistuje specifická antivirová terapie, léčba je pouze **symptomatická** (hydratace, antipyretika). Antibiotická léčba se zahajuje v případě bakteriální superinfekce (při přetrvávání horeček déle než 2 dny po výsevu exantému).

Zdroje:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/threat-assessment-brief-measles-rise-eueea-considerations-public-health-response>

<https://www.who.int/europe/home/search?indexCatalogue=eurosearchindex&searchQuery=measles&wordsMode=AnyWord>

<https://www.cdc.gov/index.htm>

https://szu.cz/wp-content/uploads/2023/11/2017_Spalnicky_vyznam_onemocneni_a_aktualni_situace-1.pdf

https://szu.cz/wp-content/uploads/2023/02/Fakta_a_myty_spalnicky.pdf

<https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2017/06/02.pdf>